

Høringsnotat

**Forslag til endringer i energiloven og naturgassloven
(energibruk i bygninger og store foretak)**

Innhold

1	Høringsnotatets hovedinnhold	3
2	Bakgrunn for forslaget	4
3	Departementets lovforslag	5
3.1	Energimerkeordningen for bygninger	5
3.1.1	Bakgrunn	5
3.1.2	Gjeldende rett	5
3.1.3	Departementets forslag	6
3.2	Energivurdering av varme- og klimaanlegg	9
3.2.1	Bakgrunn	9
3.2.2	Gjeldende rett	9
3.2.3	Departementets forslag	10
3.3	Energikartlegging for store foretak	12
3.3.1	Bakgrunn	12
3.3.2	Nærmere om energikartlegging i Norge	13
3.3.3	Departementets forslag	14
3.4	Måling og fakturering	17
3.4.1	Måling av energibruk	17
3.4.2	Gjeldende rett	17
3.4.3	Departementets forslag	18
4	Økonomiske og administrative konsekvenser	18
4.1	Energimerkeordningen for bygninger	18
4.2	Energivurdering av varme- og klimaanlegg	19
4.3	Energikartlegging for store foretak	20
4.4	Måling og fakturering av varme og kjøling	21
5	Merknader til lovforslagene	21

1 Høringsnotatets hovedinnhold

Olje- og energidepartementet foreslår endringer i lov av 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) og lov 28. juni 2002 nr. 61 om felles regler for det indre marked for naturgass (naturgassloven).

Departementet foreslår for det første endringer i energimerkeordningen for bygninger som fremgår av gjeldende bestemmelser i energiloven §§ 8-1 til 8-4. Det foreslås krav om at bygninger der mer enn 250 m² av samlet bruksareal brukes av offentlige myndigheter og bygningen ofte besøkes av allmennheten, må ha gyldig energiattest som er plassert synlig. I tillegg må øvrige bygninger over 500 m² som ofte besøkes av allmennheten og der det allerede er innhentet energiattest, ha denne plassert synlig for brukere av bygningen. Det foreslås noen presiseringer i § 8-1 knyttet til hva energiattesten skal inneholde, kvalifikasjonskrav og departementets hjemmel til å gi forskrift om bruk av energiattest i markedsføring og om hvilke bygninger som anses å være ofte besøkt av allmennheten.

Departementet foreslår for det andre endringer i ordningen for energivurdering av varme- og klimaanlegg (tekniske anlegg), jf. energiloven §§ 1-3 femte ledd og 8-5. Det foreslås at energivurdering skal innebære å legge til rette for energieffektiv drift av varme- og klimaanlegg gjennom dokumenterbare systemer, rutiner eller jevnlig kontroll av anleggene. Det kreves i tillegg en dokumentert vurdering av dimensjoneringen av anleggene. Hvilke anlegg som omfattes av kravene om energivurdering utvides.

Forslagene til endringer i energimerkeordningen og energivurdering av varme- og klimaanlegg har sin bakgrunn i utviklingen i markedet og europaparlaments- og rådsdirektiv 2010/31/EU om bygningers energiytelse.

Departementet foreslår for det tredje å utvide energiloven kapittel 8 med en ny bestemmelse om obligatorisk energikartlegging for store foretak. Forslaget har sin bakgrunn i europaparlaments- og rådsdirektiv 2012/27/EU om energieffektivisering. Plikten til energikartlegging foreslås innrettet i tråd med direktivets krav. Det foreslås at energikartleggingen skal oppdateres minst hvert fjerde år.

Energikartlegging er en systematisk prosedyre for å kartlegge energibruk og kostnadseffektive energieffektiviseringsmuligheter i et foretak. Det utnyttes energi i bygninger, produksjonsprosesser, transport og til annen aktivitet. Kravet om energikartlegging i store foretak vil kreve spesialkompetanse og skal utføres av en kvalifisert aktør – ekstern eller ansatt i foretaket. Formålet er at store foretak skal få mer kunnskap om sin energibruk. Kartleggingen skal avdekke realistiske effektiviseringstiltak med potensial for å gi gevinst til foretaket. Det foreslås en forskriftshjemmel slik at departementet kan fastsette nærmere krav til innholdet i energikartleggingen, kvalifikasjonskrav til utfører og hvilke foretak som omfattes av plikten (store foretak).

For det fjerde foreslår departementet å innføre hjemmel for at departementet kan gi forskrifter om måling og fakturering av fjernvarme og fjernkjøling, samt individuell måling av energibruk i bygg som har felles oppvarming av rom eller tappevann. Det foreslås en tilsvarende forskriftshjemmel for måling og fakturering for naturgass med hjemmel i naturgassloven.

2 Bakgrunn for forslaget

Endringene som foreslås legger blant annet til rette for å gjennomføre europaparlaments- og rådsdirektiv 2010/31/EU om bygningers energiytelse (byggningsenergidirektiv II) og europaparlaments- og rådsdirektiv 2012/27/EU om energieffektivisering (energieffektiviseringsdirektivet).

Regjeringen legger opp til å innlemme byggningsenergidirektiv II og energieffektiviseringsdirektivet i EØS-avtalen med nødvendige tilpasninger. Saken drøftes med våre EFTA-partnere med sikte på beslutning om innlemmelse i EØS-avtalen. Bygningsdirektiv I er innlemmet i EØS-avtalen, jf. St.prp. nr. 79 (2003-2004) om samtykke til godkjenning av avgjerd i EØS-komiteen nr. 37/2004 av 23. april 2004 om innlemming i EØS-avtalen av direktiv 2002/91/EF om energieffektivitet i bygninger.

Formålet med byggningsenergidirektiv II er å fremme bygningers energiytelse. Direktivet inneholder i hovedsak bestemmelser om energikrav til bygninger, energimerking av bygninger og energivurdering av varme- og klimaanlegg. Departementet sendte direktivet på offentlig høring 1. november 2010. Gjennomføring av byggningsenergidirektiv II i norsk rett vil medføre behov for lovendringer knyttet til energimerking av bygninger og energivurdering av varme- og klimaanlegg. I tillegg foreslår departementet noen endringer som følge av erfaringer med eksisterende ordninger og utvikling i markedet. Det arbeides for øvrig med forskriftsendringer som følge av byggningsenergidirektiv II, som vil bli sendt på egen høring på ordinær måte.

Nye endringer i byggningsenergidirektivet ble vedtatt og publisert i EU våren 2018, jf. europaparlaments- og rådsdirektiv 2018/844/EU. Departementet sendte dette endringsdirektivet på offentlig høring 5. september 2018. Endringsdirektivet behandles ikke i dette høringsnotatet.

Energieffektiviseringsdirektivet ble sendt på offentlig høring 20. desember 2012. Formålet med energieffektiviseringsdirektivet er sammensatt, men bestemmelsene sikter mot energieffektivisering i økonomien. Direktivet krever blant annet at landene fastsetter mål og strategier for energieffektivisering. Mange av bestemmelsene i energieffektiviseringsdirektivet blir oppfylt i Norge gjennom Klima- og energifondet (Enova), sammen med avgiftssystemet, byggteknisk forskrift og øvrige reguleringer. En gjennomføring av energieffektiviseringsdirektivet medfører i tillegg at det innføres krav til energikartlegging i større foretak og at det stilles krav til måling av energibruk. I dette høringsnotatet fremmes de lovendringene som følger av innlemmelse av direktivet i EØS-avtalen.

Nye endringer i energieffektiviseringsdirektivet ble vedtatt av EU sommeren 2018, men er per i dag ikke publisert. Revidert direktiv vil bli sendt på offentlig høring når endelig direktivtekst er klar og behandles ikke i dette høringsnotatet.

3 Departementets lovforslag

3.1 Energimerkeordningen for bygninger

3.1.1 Bakgrunn

Energimerkeordningen for bygninger ble innført i 2010 og er regulert i energiloven og energimerkeforskriften for bygninger. NVE utviklet og forvaltet energimerkeordningen for bygninger frem til 2016, da departementet la ansvaret for forvaltningen av ordningen til Enova. Departementet mener at overføringen av forvaltningen til Enova gir grunnlag for et godt samspill med andre virkemidler. NVE er tilsynsmyndighet for ordningen.

Departementet vurderer for tiden flere endringer i energimerkeordningen, og hadde i den anledning et åpent innspillsmøte i november 2017. Departementet ser på alle aktuelle temaer for endring, blant annet energikarakterskalaen, oppvarmingskarakteren, håndteringen av flerbolighus, systemgrense og kvalifikasjonskrav. Departementet anser at energiloven gir hjemmel til å justere energimerkeordningen på aktuelle områder. Departementet vil utarbeide et eget høringsnotat med forslag til endring av energimerkeforskriften for bygninger.

Forslagene til endringer i energiloven i dette høringsnotatet er vesentlig knyttet til gjennomføringen av europaparlamentets- og rådsdirektiv 2010/31 om bygningers energiytelse (bygningsenergidirektiv II).

3.1.2 Gjeldende rett

Energimerkeordningen for bygninger er regulert i energiloven kapittel 8 og forskrift 18. desember 2009 nr. 1665 om energimerking av bygninger og energivurdering av tekniske anlegg (energimerkeforskriften for bygninger). Energiloven kapittel 8 ble tilføyd ved lovendring i 2009, som trådte i kraft 1. januar 2010. Lovendringen gjennomførte krav som følge av innlemmelse av bygningsenergidirektiv I i EØS-avtalen.

I henhold til energiloven § 8-4, jf. § 8-1 skal eier av yrkesbygninger og offentlige bygninger med et samlet bruksareal på mer enn 1 000 m² sørge for at bygningen har gyldig energiattest. Et sammendrag av energiattesten skal plasseres synlig for brukere av bygningen, jf. § 8-4. Yrkesbygg er i energimerkeforskriften for bygninger § 1 bokstav c definert som offentlig eller privat eid bygning eller del av bygning som utgjør en selvstendig enhet, og som ikke benyttes til boligformål. Det omfatter både offentlig og privat eide bygninger.

Arealgrensen på 1 000 m² refererer til oppvarmet bruksareal, jf. Ot. prp. nr. 24 (2008-2009) side 17. I praksis er det lagt vekt på at det dreier seg om den del av bygningen som er bygget for oppvarming, uavhengig av om rommene faktisk varmes opp, jf. Norsk Standard om beregning av bygningers energiytelse (NS 3031:2014).

Energimerkeforskriften for bygninger § 9 unntar visse typer yrkesbygninger og offentlige bygninger fra kravet om energiattest, jf. energiloven § 8-1 femte ledd.

Etter energiloven § 8-1 første ledd skal energiattesten bestå av dokumentasjon av de faktiske opplysningene utregningen bygger på, et energimerke og en tiltaksliste for energisparetiltak.

Energiloven § 8-1 tredje, fjerde og femte ledd spesifiserer hva departementet kan gi forskrifter om knyttet til energiattester.

3.1.3 Departementets forslag

Departementet foreslår endringer i energiloven kapittel 8 som oppfyller kravene i artikkel 12 og 13 i bygningsenergidirektiv II. Departementet foreslår endringer i plikten til å gjøre et sammendrag av energiattesten synlig for brukere av bygget, og plikten til å ha energiattest i andre tilfeller enn ved salg, utleie og oppføring av bygning. Det foreslås i tillegg presiseringer i departementets forskriftshjemmel, en språklig endring av begrepet "energisparing" samt lovtekniske endringer i energiloven §§ 8-1 til 8-4.

Kategori 1: Bygninger der mer enn 250 m² av samlet bruksareal brukes av offentlige myndigheter og bygningen ofte besøkes av allmennheten

For bygninger der mer enn 250 m² av samlet bruksareal brukes av offentlige myndigheter og bygningen ofte besøkes av allmennheten, foreslår departementet at eieren må sørge for å innhente energiattest for bygningen. Dette er på linje med krav i direktivet artikkel 12 nr. 1 bokstav b. I tillegg foreslår departementet at eier av disse bygningene må sørge for at et sammendrag av energiattesten plasseres synlig for brukere av bygningene. Dette gjennomfører krav i direktivet artikkel 13 nr. 1.

Departementet foreslår å innføre begrepet "bygninger som brukes av offentlige myndigheter". Det bringer lovteksten mer på linje med bygningsenergidirektiv II. Med bygninger brukt av offentlige myndigheter menes bygninger som eies eller leies av offentlige myndigheter. Med offentlige myndigheter forstås offentlig forvaltning, med utgangspunkt i begrepet slik det forstås i forvaltningsretten, jf. forvaltningsloven § 1. Ikke alle bygninger brukt av offentlige myndigheter vil være ofte besøkt av allmennheten. Eksempler på bygninger som brukes av offentlige myndigheter og som ofte besøkes av allmennheten er rådhus, NAV-kontorer og politihus.

Kategori 2: Bygninger der mer enn 250 m² av samlet bruksareal brukes av sentralforvaltningen

Departementet legger til grunn at det offentlige skal gå foran som et godt eksempel. Dette er også i tråd med formuleringer i bygningsenergidirektiv II artikkel 11 nr. 5. Departementet foreslår at der mer enn 250 m² av byggets oppvarmede bruksareal eies eller leies av sentralforvaltningen, skal eieren av bygningen sørge for at bygningen har energiattest. Dette gjelder uavhengig av om bygningen ofte besøkes av allmennheten. I tillegg skal et sammendrag av energiattesten plasseres synlig for brukere av bygningen.

Sentralforvaltningen forstås her til å omfatte departementer, direktorater og statlige tilsynsorganer.

Kategori 3: Bygninger som allerede har energiattest, et samlet bruksareal over 500 m², og ofte besøkes av allmennheten

Eiere av bygninger der det allerede er innhentet energiattest i forbindelse med salg, utleie eller oppføring, skal sørge for at et sammendrag av energiattesten plasseres synlig for brukere av bygningene dersom bygningen har et samlet bruksareal over 500 m² og ofte besøkes av allmennheten. Eksempler på bygninger som ofte besøkes av allmennheten er butikker, restauranter, hotell, teater og banker. Kravet om å plassere merket synlig i disse tilfellene følger av bygningsdirektiv II artikkel 13 nr. 2. Det foreslås at bestemmelsen inntas i energiloven § 8-2 tredje ledd.

Nærmere om begrepet "ofte besøkes av allmennheten"

I tråd med bygningsdirektiv II foreslår departementet å benytte kriteriene "bygninger som brukes av offentlige myndigheter" og bygninger som "ofte besøkes av allmennheten", jf lovteksten i revidert §§ 8-2 og 8-3.

Å rette plikten til merking og synlig plassering mot bygninger som ofte besøkes av allmennheten må forstås på bakgrunn av formålet i bygningsenergidirektiv II om å spre informasjon til allmennheten. Med begrepet "ofte besøkes av allmennheten" forstås bygninger som ofte oppsøkes av privatpersoner på egne vegne. Et kontorbygg kan for eksempel ha møtelokaler og liknende uten at bygningen av den grunn anses å være "ofte besøkt" av allmennheten. Begrepet vil kunne presiseres nærmere i forskrift.

En liste over bygningskategorier blir benyttet for energikravene i byggteknisk forskrift (TEK17) kapittel 14, Norsk Standard om beregning av bygningers energiytelse (NS 3031:2014) og gjeldende veileder for energimerkeforskriften for bygninger.

Departementet legger til grunn at i alle fall de følgende bygningskategoriene må anses som ofte besøkt av allmennheten:

- barnehage,
- skolebygning,
- universitet/høyskole,
- sykehus,
- sykehjem,
- hotellbygning,
- idrettsbygning,
- kulturbygning
- forretningsbygning med salg over disk og
- kontorbygninger som ofte besøkes av allmennheten, slik som rådhus, NAV-kontorer og politikontorer.

Kategorien forretningsbygning er her avgrenset til der det foregår salg over disk. Kategorien kontorbygninger er avgrenset til de som ofte besøkes av allmennheten. Dette utelukker forretningsbygninger for en gros-handel og kontorbygninger som for eksempel regnskapskontorer og advokatkontorer. Kategoriene småhus, fritidsbolig, boligblokk og lett industri/verksteder er utelatt fra listen, da disse ikke regnes som ofte besøkt av allmennheten.

Lovtekniske endringer

Både offentlige og private eiere skal etter gjeldende rett legge frem energiattest for bygninger eller bygningsenheter som *oppføres, selges eller leies ut*, jf. energiloven §§ 8-2 og 8-3. I energimerkeforskriften for bygninger er det nærmere regler og unntak om dette. Likestilt med oppføring av ny bygning er også hovedombygging av eksisterende bygning.

Kravet om å legge frem energiattest ved oppføring, salg og utleie er videreført i bygningsdirektiv II artikkel 12 nr. 1. Departementet foreslår at plikten til å legge frem energiattest i disse tilfellene videreføres og samles i ny § 8-2 første ledd og annet ledd. For å gjøre lovbestemmelsen mer oversiktlig foreslår departementet at ny § 8-2 erstatter gjeldende §§ 8-2 og 8-3. Departementet foreslår at gjeldende § 8-1 første ledd første punktum strykes, idet denne bestemmelsen nå anses å være overflødig.

Forskriftshjemmel

Departementet foreslår en presisering i departementets forskriftshjemmel i § 8-1 tredje ledd, slik at det tydelig fremgår at departementet kan gi forskrifter om bruk av energiattesten i markedsføring av bygninger. Forslaget bidrar til å oppfylle krav som følger av bygningsenergidirektiv II artikkel 12 nr. 4 om at energimerket skal oppgis i markedsføring i kommersielle media ved salg og utleie av bygninger. Den nærmere reguleringen av hvordan energiattesten skal brukes i markedsføring kan senere inntas i energimerkeforskriften for bygninger, jf. forskriften §§ 5 fjerde ledd og 6 tredje ledd.

I henhold til energiloven § 8-1 fjerde ledd kan departementet i dag gi forskrifter om kvalifikasjonskrav. For å gjøre formuleringen i lovteksten mer fullstendig, foreslår departementet en tilføyelse i § 8-1 fjerde ledd som spesifiserer at kvalifikasjonskravene skal gjelde for den som utfører energiattestering av bygninger.

Språklige endringer

I henhold til energiloven § 8-1 første ledd annet punktum skal energiattesten blant annet bestå av "*en tiltaksliste for energisparetiltak*". I bygningsenergidirektiv II og norsk energiregelverk for øvrig brukes begrepet "energieffektivisering" fremfor energisparing. Begrepet energisparing omfatter en smalere portefølje av tiltak enn hva man normalt forstår med energieffektiviseringstiltak.

Departementet mener dette er en unødvendig begrensning i lovteksten. Et tiltak kan gi energieffektivisering i bygget selv om det samlet blir brukt samme mengde energi, for eksempel dersom tiltaket gjør at eieren kan ta i bruk en større del av bygningen med bruk av samme mengde energi. I praksis gir slike tiltak uttelling i energimerket også i dag.

Departementet foreslår at ordet "energisparetiltak" endres til "energieffektivisering" i energiloven § 8-1 første ledd. Endringen samsvarer med ordbruken i bygningsenergidirektiv II og norsk energiregelverk og praksis for øvrig.

3.2 Energivurdering av varme- og klimaanlegg

3.2.1 Bakgrunn

Krav til energivurdering av varme- og klimaanlegg (tekniske anlegg) i bygninger ble innført i 2010 i forbindelse med gjennomføringen av bygningsenergidirektiv I. Bakgrunn for kravene om regelmessig energivurdering er omtalt i Ot. prp. nr. 24 (2008-2009), jf. Innst. O. nr. 52 (2008-2009). Kravet om energivurdering er nærmere regulert gjennom energimerkeforskriften for bygninger.

NVE har utviklet og forvaltet ordningen med energivurdering av varme- og klimaanlegg frem til 2016. Fra 2016 har Enova hatt ansvaret for forvaltning av ordningen mens NVE fortsatt er tilsynsmyndighet. En energivurdering skal bidra til at varme- og klimaanlegg fungerer effektivt og med minimal miljøbelastning. Energivurderingen skal i dag gjennomføres ved jevnlig fysisk befarings og gjennomgang av foreliggende dokumentasjon. Energivurderingen skal gjøres av en uavhengig part som tilfredsstiller kvalifikasjonskravene i forskriften. Energivurderingen skal resultere i en rapport som registreres i Enovas systemer.

Undersøkelser viser at kravet til energivurdering av varme- og klimaanlegg etterleves i liten grad. Siden ordningen for energivurdering av varme- og klimaanlegg ble innført har det også skjedd betydelige endringer i markedet for varme- og klimaanlegg. Mulighetene for kontinuerlig måling av forbruk og automatisk styring av anleggene er forbedret og stadig mer utbredt. For å motta investeringsstøtte til varmepumper fra Enova stilles det krav til måleutstyr. Bruk av mineralolje til oppvarming av bygninger vil være forbudt i Norge fra 2020, jf. forskrift 28. juni 2018 nr. 1060 om forbud mot bruk av mineralolje til oppvarming av bygninger. Det er et økende omfang av elkjeler og varmepumper i bygninger med sentralvarme.

På bakgrunn av de erfaringene som er høstet og utviklingen i markedet, foreslår departementet noen endringer i ordningen med energivurdering av varme- og klimaanlegg.

3.2.2 Gjeldende rett

Energiloven § 8-5 inneholder krav til energivurdering av tekniske anlegg. Tekniske anlegg er i energiloven § 1-3 femte ledd definert som "kjeler som oppvarmes med fossilt brensel, varmeanlegg med kjeler og klimaanlegg i bygninger". Energimerkeforskriften for bygninger kapittel III gir nærmere regler blant annet om hvilke anlegg som omfattes.

Det er krav i energiloven § 8-5 første ledd om regelmessig energivurdering av klimaanlegg og kjeler som oppvarmes med fossilt brensel. Kravet til regelmessig energivurdering gjelder selve kjelen. I tillegg skal kjelens dimensjonering i forhold til varmebehovet vurderes, jf. energimerkeforskriften for bygninger § 14 bokstav e. For hele varmeanlegget, når dette er eldre enn 15 år, skal eieren sørge for at det gjennomføres energivurdering i form av engangskontroll, jf. § 8-5 annet ledd og energimerkeforskriften for bygninger § 16.

Klimaanlegg er i energimerkeforskriften for bygninger § 3 bokstav g definert til å inkludere både kjøleanlegg og ventilasjonsanlegg. I Norden skjer klimatisering først og fremst gjennom ventilasjonsanlegg. Bare noen typer av disse anleggene kan kjøle luften, men de aller fleste har varmeelementer. Lenger syd i Europa er det mer vanlig med rene kjøleanlegg. Direktivets vektlegging av energibruk i klimaanlegg gjør det naturlig å inkludere ventilasjonsanlegg i definisjonen av klimaanlegg i Norge.

Det finnes lover og forskrifter som i ulik grad pålegger tilsyn med varme- og klimaanlegg med formål om å sikre helse, miljø og sikkerhet, som plan- og bygningsloven, byggteknisk forskrift (TEK) og internkontrollforskriften. Det finnes også frivillige og leverandørpålagte mekanismer som sikrer ettersyn med varme- og klimaanlegg.

Etter hva departementet er kjent med er det er vanlig med serviceavtaler for store varme- og klimaanlegg. Ifølge Enova skjer vedlikehold av de fleste oljekjeler gjennom ordningen for effektiv oljefyring (EO-ordningen). Fyringsteknikere som er sertifisert under EO-ordningen utfører kontroll og service på oljefyringsanlegg. Norsk Varmeteknisk forening opplyser at de nå tilpasser EO-ordningen for overgang til biofyringsolje. For gasskjeler legger tilsyn basert på brannkrav/norsk gassnorm føringer for kontroll og service, som igjen danner grunnlag for energieffektiv drift.

3.2.3 Departementets forslag

Oppgavene med forvaltning av energimerkeordningen og ordningen for energivurdering av varme- og klimaanlegg ble overført fra NVE til Enova i 2016. I den forbindelse gjorde Enova undersøkelser av hvordan ordningene virker i markedet. Enova presenterte resultatene på et åpent innspillsmøte i november 2017.

Undersøkelsene viser at kravet til energivurdering, spesielt av varmeanlegg, etterleves i liten grad. Bygningseiere oppgir at de mener formålet med regelmessig energivurdering ofte er ivaretatt gjennom løpende vedlikeholdsavtaler for de aktuelle anleggene. Dette er tilbakemeldinger både fra større byggeierorganisasjoner og mindre byggeiere. Samtidig er det et stort effektiviseringspotensial for varme- og klimaanlegg som ikke er underlagt gode serviceavtaler eller andre kontrollsystemer.

På denne bakgrunn, og for å gjennomføre kravene i bygningsenergidirektiv II artikkel 14, foreslår departementet endringer i energiloven gjeldende §§ 1-3 femte ledd og 8-5. Kravene til energivurdering flyttes fra gjeldende § 8-5 til § 8-4 og det gjøres samtidig noen endringer som omtales i det følgende.

Krav til energivurdering

Gjeldende krav til energivurdering av varme- og klimaanlegg i energiloven § 8-5 første ledd er innrettet mot periodisk inspeksjon av anleggene. Utviklingen i markedet beveger seg i retning av mer kontinuerlig elektronisk styring og overvåkning av varme- og klimaanlegg. Det gir umiddelbar informasjon om effektivitet, og reduserer behovet for regelmessige inspeksjoner av anleggene. En periodisk inspeksjon av anleggene gir da lite ekstra nytte.

Departementet foreslår at det åpnes for flere fremgangsmåter for å gjennomføre pålagte energivurderinger. Det kan gjøres gjennom dokumenterbare systemer og rutiner som legger grunnlag for energieffektiv drift, eller ved rutinemessig og dokumenterbar manuell kontroll, dersom eieren ikke ønsker å investere i elektroniske systemer.

I tillegg må bygningseieren sørge for at dimensjoneringen av varme- og klimaanleggene er vurdert. Et varme- eller klimaanlegg må være tilpasset bygget for å få optimal drift, og en vurdering av dimensjoneringen av anlegget må derfor oppdateres ved relevante endringer på bygningen eller anlegget.

Departementets forslag er bedre tilpasset allerede etablerte systemer, rutiner og dokumentasjon og unngår slik å bli en merbelastning. Automatisk styring og overvåkning av en viss kvalitet, relevante ISO-sertifiseringer og serviceavtaler av et visst omfang vil oppfylle kravet til energivurdering, forutsatt at det også er gjort en dokumentert vurdering av anleggets dimensjonering. En slik ordning for energivurdering for å sikre optimal ytelse i varme- og klimaanlegg er fremtidsrettet og kostnadsbesparende for eierne av anleggene. ***Departementet ber spesielt om innspill til hvilke dokumenterbare systemer og rutiner som bør anses å være dekkende for en energivurdering av varme- og klimaanlegg.*** Departementet vil benytte slike innspill i arbeidet med utarbeidelse av forslag til forskriftsbestemmelser.

Ved gjennomføring av energieffektiviseringsdirektivet vil det bli krav om energikartlegging for store foretak, se punkt 3.3 nedenfor. Det vil i noen grad overlappe kravene til energivurdering av varme- og klimaanlegg. Bedrifter med varme- og klimaanlegg som har gjennomført energikartlegging vil i de fleste tilfeller kunne sies å ha oppfylt kravet om energivurdering av varme- og klimaanlegg. Hvilke løsninger som oppfyller kravet til energivurdering vil fastsettes i forskrift.

Forslaget til endret ordning for energivurdering er i tråd med bygningsenergidirektiv II art. 14 og 15.

Anlegg som omfattes av krav til energivurdering

Departementet foreslår at kravene til energivurdering av anlegg etter § 8-4 som hovedregel skal gjelde alle bygninger med varme- og klimaanlegg over en viss effekt. Effektgrensen vil bli fastsatt i forskrift om energimerking av bygninger. Dette er en videreføring av gjeldende rett og praksis, og er i tråd med kravene i bygningsenergidirektiv II. For å klargjøre at plikten som hovedregel gjelder alle bygninger

foreslår departementet en språklig justering av bestemmelsens overskrift. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke bygninger og anlegg som er omfattet av plikten.

Departementet foreslår at energiloven § 8-4 direkte angir at varme- og klimaanlegg omfattes av kravene til energivurdering. Definisjonen av "tekniske anlegg" blir da unødvendig, og fjernes i energiloven § 1-3 femte ledd.

For å oppfylle bygningsenergidirektiv II art. 14 og 15 må alle tilgjengelige deler av et varmeanlegg basert på brenselsfyrte kjeler med nominell effekt høyere enn 20 kW og klimaanlegg med samlet nominell effekt høyere enn 12 kW omfattes av kravet til energivurdering. Forslaget til endring av energiloven § 8-4 innebærer å ikke lenger skille mellom krav til selve kjelen og krav til varmeanlegget som i gjeldende § 8-5.

Departementet foreslår at eier av varme- og klimaanlegg i en bygning skal sørge for dokumenterbare systemer, rutiner eller jevnlig kontroll som legger til rette for energieffektiv drift av anleggene. Eier skal også sørge for at det foreligger en dokumentert vurdering av dimensjoneringen av anlegget, som skal oppdateres ved relevante endringer på bygningen eller anlegget. En egen bestemmelse for varmeanlegg over 15 år som i dag, blir med dette overflødig.

Forslaget gir departementet hjemmel til å innføre krav for alle varmeanlegg, ikke bare varmeanlegg med kjeler som oppvarmes med fossilt brensel. Forslaget til endring i energiloven § 8-4 annet ledd gir departementet hjemmel til å fastsette nærmere hvilke varme- og klimaanlegg som omfattes av krav til energivurdering i forskrift.

Bygningsenergidirektiv II krever energivurdering av alle varmeanlegg med brenselsfyrte kjeler.

3.3 Energikartlegging for store foretak

3.3.1 Bakgrunn

Energieffektivitetsdirektivet artikkel 8 nr. 4 har krav om at store foretak skal gjennomføre en energikartlegging hvert fjerde år. Direktivet definerer energikartlegging som en systematisk prosedyre for å skaffe kunnskap om eksisterende energibruk i en bygning eller gruppe av bygninger, industriell prosess, kommersiell aktivitet, industrianlegg, kommersielle anlegg eller private eller offentlige tjenester, og for å fastslå kostnadseffektive tiltak og rapportere resultater.

Direktivet stiller krav til at den som utfører energikartleggingen skal være kvalifisert. Medlemslandene skal selv nedfelle kvalifikasjonskrav. Den som utfører energikartleggingen kan være en ekstern aktør eller ansatt i bedriften. Kartleggingene skal gjøres på en uavhengig måte. Medlemslandene skal fastsette minimumskriterier for energikartleggingen basert på direktivets retningslinjer.

Direktivets retningslinjer for kartleggingen defineres i vedlegg VI til direktivet:

- Kartleggingen skal være basert på oppdaterte, målte, sporbare data for energibruk. For elektrisitet skal forbruksprofiler kartlegges særskilt.

- Det skal gjøres en detaljert analyse av energibruk og forbruksprofiler for bygninger, grupper av bygninger, industrielle operasjoner eller installasjoner, inkludert transport.
- Kartleggingen skal, der det er mulig, bygge på livssyklus kostnader (LCC).
- Kartleggingen skal gi et representativt bilde av foretakets energiytelse og identifisere de viktigste tiltakene for forbedring.
- Energikartleggingen skal inneholde detaljerte utregninger av lønnsomhet ved tiltak.
- Data som benyttes i energikartleggingen skal oppbevares for historisk analyse slik at foretaket kan følge utviklingen over tid.

3.3.2 Nærmere om energikartlegging i Norge

Foretak utnytter energi i bygninger, produksjonsprosesser, transport og til annen aktivitet. En kartlegging av energibruken kan avdekke muligheter for å forbedre prosesser og redusere energikostnader (forbedre energiytelse). Mange norske bedrifter gjennomfører energi- eller miljøkartlegging i ulike format, uten at dette følger av krav i lovverket. Kartlegging kan skje under frivillige sertifiseringsordninger, i forbindelse med at de mottar tilskudd fra Enova eller ved søknad om utslippstillatelse etter forurensningsloven. Energikartleggingene som gjøres under disse ordningene vil i varierende grad oppfylle energieffektivitetsdirektivets krav.

Det finnes ulike standarder og sertifiseringsordninger for energikartlegging. En sertifisering gir foretaket en bekreftelse fra et eksternt kvalifisert organ på at de har oppfylt spesifikke krav. Et foretak kan følge prinsippene i en standard for energikartlegging uten å bli formelt sertifisert. Et foretak kan også følge deler av en standard.

NS-EN 16247 er betegnelsen på en Norsk og Europeisk standard for energikartlegging som er utviklet for å dekke kravene i energieffektiviseringsdirektivet. I standarden gis det en veiledning for en planmessig gjennomføring av kartleggingsprosessen for bygninger, industriprosesser og transport, men ikke detaljer for innholdet i kartleggingen. Det gis også generelle kompetansekrav til energirevisor.

Det finnes egne internasjonale standarder for energiledelse (ISO 50 0001) og miljøledelse (ISO 14 001). Energiledelse er en kontinuerlig prosess der energibruken blir målt, overvåket og analysert over tid. Det blir gjort korreksjoner og forbedringer i driften etter hvert. Energiledelse involverer gjerne hele virksomheten og må være godt forankret i ledelsen for å lykkes. Mens energiledelse spesifikt handler om energibruk er miljøledelse rettet mot miljøtiltak. Disse sertifiseringsordningene benyttes særlig av store foretak, gjerne med energiintensive prosesser.

En energikartlegging er et viktig element ved innføring av energiledelse, og kan inngå som en del av miljøledelse. I dag er 35 norske foretak sertifisert etter ISO-kravene for energiledelse. I overkant av 1050 foretak er sertifisert i miljøledelse. Det kan i tillegg være foretak som har utført energikartlegging og energiledelse i henhold til norsk standard eller ISO, uten at de er sertifisert. Det finnes også enklere metoder for miljøsertifisering, for eksempel miljøfyrtårnsertifisering. Stiftelsen Miljøfyrtårn opplyser at om lag 5500 foretak er sertifisert etter deres standarder.

Enova har hatt et program for støtte til innføring av energiledelse siden november 2012. Per medio januar 2018 har det vært 595 energiledelsesprosjekter. I dag er programmet spisset til å gjelde energiledelse i transport, industri og anlegg. Enova krever at foretakene følger deler av kravene i ISO 50 001 for å få støtte.

På byggområdet introduserte Enova i 2018 et nytt program for helhetlig kartlegging av energi-, effekt og klimatiltak. Her er det krav om at foretakene skal innføre forenklet energiledelse etter ISO 50 0001. På byggområdet er det også krav om energimerking av bygninger og energivurdering av klimaanlegg og kjeler. Med energimerkingen følger det en energiattest som viser energitilstanden og gir en liste over mulige energieffektiviseringstiltak. Per desember 2017 var det utstedt energimerker for 25674 yrkesbygg.

Miljødirektoratet opplyser at de stiller vilkår om energistyringssystem i søknad om utslippstillatelser under forurensningsloven. En energikartlegging er nødvendig for å oppfylle dette vilkåret.

3.3.3 Departementets forslag

Departementet foreslår å utvide energiloven kapittel 8 med regler om obligatorisk energikartlegging for store foretak. Det foreslås å endre overskriften fra "Energitilstand i bygninger" til "Energitilstand i bygninger og store foretak" for å reflektere at kapittelet etter endringene omhandler mer enn bygninger.

Det foreslås at departementet i forskrift kan fastsette nærmere hvilke foretak som omfattes, innholdet i energikartleggingen og kvalifikasjonskrav til den som utfører energikartleggingen. Formålet er at store foretak skal få mer kunnskap om sin energibruk. Kartleggingen skal avdekke realistiske kostnadseffektive effektiviseringstiltak. Endringene vil oppfylle kravene i energieffektiviseringsdirektivet artikkel 8(4)-8(7).

Foretak med plikt til energikartlegging (store foretak)

Departementet foreslår å innføre en ny bestemmelse i § 8-5 med krav om at store foretak regelmessig skal gjennomføre en energikartlegging. I henhold til energieffektiviseringsdirektivet artikkel 8 nr. 4 omfattes foretak som *ikke* er små og mellomstore bedrifter (SMB). Med "store" foretak menes følgelig de som overstiger nærmere angitte grenser for små og mellomstore foretak.

Energieffektiviseringsdirektivet artikkel 2 nr. 26 definerer SMB med henvisning til Kommisjonens anbefaling 2003/361/EF av 6. mai 2003 om definisjonen av mikro, små og mellomstore bedrifter. Her defineres SMB som foretak som har færre enn 250 ansatte og en årlig omsetning mindre enn 50 millioner euro og/eller en årlig balansesum på 43 millioner euro. Det fremkommer av EU-Kommisjonens veiledning til energieffektiviseringsdirektivet at antall ansatte i praksis er den viktigste karakteristikken på selskapsstørrelse.

I svensk og dansk rett benyttes Kommissjonens anbefaling for å definere store foretak i forbindelse med krav om energikartegging etter energieffektiviseringsdirektivet. I Sverige er definisjonen inntatt i Lag (2014:266) om energikartlegging i stora företag § 2, som lyder: "företag som sysselsätter minst 250 personer och som har en årsomsättning som överstiger 50 miljoner euro eller en balansomsättning som överstiger 43 miljoner euro per år". Sverige viser også til Kommissjonens anbefaling 2003/361/EF.

I Danmark er store foretak definert i lovteksten, med en definisjon lik direktivteksten, slik at foretak som "ikke falder ind under kategorierne mikrovirksomheder og små og mellemstore virksomheder i henhold til Kommissionens henstilling" skal regnes som store foretak. Videre er den danske definisjonen utdypet i forskrift. Det fremgår her at store bedrifter er "En virksomhed, der globalt har mindst 250 ansatte opgjort som fuldtidsstillinger og en årlig omsætning på mindst 50 millioner euro eller en årlig balance på mindst 43 millioner euro opgjort efter aflagt årsregnskab".

Departementet foreslår at direktivets krav til energikartlegging gjennomføres for store bedrifter slik som i Danmark og Sverige, og i samsvar med definisjonen som følger av Kommissjonens anbefaling 2003/361/EF. Med store foretak regnes de som har minst 250 ansatte og en årlig omsetning på minst 50 millioner euro eller en balansesum på minst 43 millioner euro etter oppgjort årsregnskap. Det foreslås en hjemmel for at definisjonen kan presiseres nærmere i forskrift.

I henhold til Kommissjonens anbefaling 2003/361/EF skal vurderingen av foretakets størrelse også omfatte omsetning, balansesum og ansatte i andre land, det samme gjelder hvis foretaket har eierskap eller stemmerettigheter tilsvarende 25% i andre foretak innenlands eller utenlands. Lærlinger og studenter på korte kontrakter, samt ansatte i foreldrepermisjon trenger ikke telles med i antall ansatte. Slike kriterier kan avklares nærmere i forskrift.

Departementet foreslår at energikartleggingen skal gjennomføres av alle store foretak som bedriver økonomisk virksomhet på markedsvilkår, i alle bransjer. Aktører som driver myndighetsutøvelse regnes ikke som foretak. Det fremgår av Kommissjonens anbefaling at en økonomisk enhet defineres som foretak uavhengig av dens selskapsform eller organisering, dersom enheten driver økonomisk virksomhet. I praksis innebærer dette at man tilbyr varer eller tjenester til kjøpere i et marked.

Departementet har ikke nøyaktig statistikk for hvor mange foretak som vil omfattes av definisjonen som er inntatt i energieffektiviseringsdirektivet. Målt ut fra antall ansatte var det ifølge SSB 715 foretak i Norge med 250 ansatte eller mer i 2015. I dette tallet er det imidlertid ikke tatt høyde for ansatte, omsetning eller egenkapital fra datterselskaper eller tilknyttede selskaper som eies minst 25% i Norge eller i utlandet.

Krav til energikartlegging

Departementet foreslår at det fastsettes minimumskrav til energikartlegging for store foretak med hjemmel i energiloven. Det foreslås at minimumskravene settes i tråd med

direktivets retningslinjer (j.f. kap 3.3.1). Nærmere bestemmelser vil fremgå i forskrift til energiloven, som vil bli sendt på egen høring på ordinær måte.

Departementet vil legge til rette for at relevant kartlegging som skjer under eksisterende ordninger, for eksempel energivurderingen av tekniske anlegg, skal kunne inngå som grunnlag i den pliktige energikartleggingen i tråd med Kommisjonens veiledninger. I forskrift vil det også være aktuelt å avgrense omfanget av energikartleggingen i noen grad. For eksempel kan det være tilfeller der foretak har mange lignende lokasjoner/operasjoner, og det ikke er nødvendig å kartlegge alle for å få et representativt bilde av energibruken. Det kan også være aktuelt å avgrense plikten til energibruk som foretaket har rådighet over.

Kompetansekrav til den som utfører energikartleggingen

Den som gjennomfører energikartlegging kan være en ekstern aktør eller ansatt i foretaket som bistår i planlegging, koordinering, gjennomføring, dokumentasjon og rapportering. I tråd med direktivet skal disse være kvalifiserte. Enova opplyser at det er et femtitalls rådgivere i Norge som tilbyr tjenester innen energiledelse i dag.

Det er i dag egne kompetansekrav for energimerking av bygg og energivurdering av kjeler. Departementet vurderer nå kompetansekravene i disse ordningene og vil se kravene for utfører av energikartlegging i sammenheng med kompetansekravene for energimerking av bygg og vurdering av kjeler. Departementet legger opp til å fastsette dette i forskrift.

Forvaltning, tilsyn og reaksjonsform mv.

Energikartleggingsordningen medfører behov for veiledning og tilsyn med at kravene overholdes. For energimerkeordningen for bygninger er oppgavene med tilsyn og veiledning i dag delt mellom NVE og Enova. Departementet vil foreslå en lignende arbeidsdeling for energikartleggingsordningen, slik at veiledningsoppgavene legges til Enova og tilsynsoppgavene til NVE.

Enova må tilpasse sine virkemidler når det blir innført et krav til kartlegging. Det kan ikke gis offentlige tilskudd til utførelse av tiltak som foretaket er pålagt å gjøre etter loven.

NVE har delegert myndighet etter energiloven og vil være tilsynsmyndighet for plikten til energikartlegging. Departementet legger opp til at NVE får sanksjonsmuligheter dersom plikten til å foreta energikartlegging ikke overholdes. Sanksjonene for brudd på bestemmelsene om energikartlegging skal ifølge energieffektiviseringsdirektivets art. 13 være effektive og proporsjonale til overtredelsen. Departementet legger til grunn at de eksisterende sanksjonsmulighetene for brudd på bestemmelsene i kapittel 8, tvangsmulkt og overtredelsesgebyr etter § 10-3 er hensiktsmessige for å sikre tilstrekkelig etterlevelse av kravene til energikartlegging.

3.4 Måling og fakturering

3.4.1 Måling av energibruk

En grunnleggende forutsetning for arbeidet med energieffektivisering er at kundene ser en sammenheng mellom energiforbruk og -kostnad. Kundene vil da kunne vurdere lønnsomheten ved effektiviseringstiltak. Energieffektiviseringsdirektivet artikkel 9 stiller krav til måling av elektrisitet, naturgass, fjernvarme, fjernkjøling og varmt tappevann. Gitt at det er teknisk mulig og økonomisk forsvarlig, skal medlemslandene sørge for at sluttbrukerne av disse energibærerne har målere som viser faktisk energibruk, og som gir informasjon om faktisk brukstidspunkt.

Direktivet stiller også krav til individuell måling i bygninger med flere bruksenheter og felles forsyning av varme, kjøling eller varmt tappevann. I bygg der det benyttes felles løsninger, fordeles energikostnadene ofte etter en fastsatt fordelingsnøkkel, for eksempel areal, og ikke etter individuelt forbruk. Det er et potensial for energieffektivisering ved å innføre individuell måling av varme og kjøling hos den enkelte forbruker.

Direktivet åpner for å gjennomføre og tilpasse kravene på ulike måter. Direktivet tar også forbehold om teknisk gjennomførbarhet, at kostnadene skal være rimelige og stå i forhold til de potensielle besparelsene.

3.4.2 Gjeldende rett

For omsetning av elektrisk energi er det krav til måling, avregning og fakturering i forskrift 11. mars 1999 nr. 301 om måling, avregning, fakturering av nettjenester og elektrisk energi, nettselskapets nøytralitet mv. (avregningsforskriften), jf. energiloven § 4-3.

Det fremgår av formålsbestemmelsen i avregningsforskriften § 1-1 blant annet at nettselskap skal sørge for måling og avregning slik at konkurransen i kraftmarkedet blir mest mulig effektiv i samsvar med energilovens formål. Reglene for fakturering av nettjenester og elektrisk energi har som formål å bevisstgjøre forbrukere om strømbruken. Reglene om avanserte måle- og styringssystemer (AMS) skal bidra til korrekt avregning, informasjonsgrunnlag for styring av eget strømforbruk og bedre mulighet for nettselskapet til å effektivisere driften av nettet.

Det er ikke regler om måling av fjernvarme eller fjernkjøling i energiloven. Det er heller ikke regler for måling av energibruken i den enkelte bruksenhet.

For nye bygg stiller byggteknisk forskrift av 19. juni 2017 nr. 840 (TEK 17) § 14-2 (6) krav om at boligblokker med sentralt varmeanlegg og yrkesbygninger skal ha formålsdelte energimålere for oppvarming og tappevann. Denne regelen ble innført i 2015 i den tidligere TEK 10.

For omsetning av naturgass er det i lov 28. juni 2002 nr. 61 om felles regler for det indre markedet for naturgass (naturgassloven) ikke krav til måling og fakturering for naturgass.

3.4.3 Departementets forslag

Departementet foreslår å innføre en ny bestemmelse i energiloven § 5-8 som gir hjemmel til å fastsette forskrift om måling og fakturering av fjernvarme og fjernkjøling.

Departementet foreslår også en hjemmel for å gi forskrift om måling og fakturering av energibruk i den enkelte bruksenhet i bygninger som har felles varmeanlegg for romoppvarming eller tappevann, eller felles kjøleanlegg. Bestemmelsen retter seg mot energibruk innad i en bygning eller mellom bygninger som har felles oppvarmingsanlegg eller kjøleanlegg, eller som får felles leveranser av for eksempel fjernvarme til bygningen.

Departementet foreslår å endre overskriften til energilovens kapittel 5 fra "Fjernvarme" til "Fjernvarme mv." for å reflektere at kapittelet etter ovennevnte endringer omhandler mer enn fjernvarme.

Departementet foreslår videre en hjemmel i naturgassloven for at departementet kan gi forskrift om måling og fakturering av naturgass. Bestemmelsen vil supplere eksisterende hjemmel i naturgassloven til å gi forskrift om blant annet forbrukerbeskyttelse.

Departementet vil vurdere tekniske muligheter og kostnadseffektivitet nærmere, og utarbeide forslag til forskrift med regler om måling og fakturering for de nevnte energibærerne.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

4.1 Energimerkeordningen for bygninger

Det er små administrative konsekvenser for myndighetene ved de foreslåtte endringene i energimerkeordningen. Konsekvensene for myndighetene er vesentlig knyttet til gjennomføringen av regelverksendringene. De administrative kostnadene kan dekkes innenfor eksisterende budsjetter.

Kravet om gyldig energiattest for bygninger som brukes av offentlige myndigheter og ofte besøkes av allmennheten, senkes fra 1 000 m² til 250 m². I tillegg stilles det krav om gyldig energiattest for alle bygninger der mer enn 250 m² av samlet bruksareal brukes av sentralforvaltningen, uavhengig av om disse er ofte besøkt av allmennheten. Disse endringene innebærer at flere bygninger som brukes av offentlige myndigheter vil bli omfattet av ordningen. Kostnaden for energimerking av bygninger avhenger av tilgang til informasjon, kompleksitet og størrelse på bygningen. Enova oppgir at prisen for energimerking av yrkesbygg vanligvis varierer mellom 5 og 15 kr/m². Kostnaden må dekkes av eierne av de aktuelle bygningene. En energiattest er gyldig i ti år. Energimerkingen kan gi eiere og eventuelle leietakere mer innsikt i bygningenes energitilstand og gi et grunnlag for å vurdere energieffektiviseringstiltak.

Kommuner kan få økte kostnader som følge av de nye kravene for bygninger som brukes av offentlige myndigheter og ofte besøkes av allmennheten, for eksempel rådhus. Hvis Enovas kostnadsanslag for energimerking legges til grunn, vil de nye kravene til

energimerking medføre kostnader for en kommune på opptil 15 000 kroner hvert tiende år per bygning på 1 000 m². Dersom arealet på bygningene er lavere enn 1 000 m² vil kommunen få lavere kostnader. Dersom bygningene er under 250 m² vil de ikke få krav om energimerking. Dersom bygningene er over 1 000 m² vil de allerede ha krav om energimerking.

For privat eide bygninger over 1 000 m² som ikke er boliger eller fritidsboliger (betegnet "yrkesbygg"), fjernes plikten til å ha energiattest til enhver tid. Dette innebærer en byrdelettelse for eierne. Det vil fortsatt være plikt til å energimerke ved salg, utleie og oppføring, jf. revidert § 8-2. Dersom det allerede er gjennomført energimerking av en bygning vil det være krav om å synliggjøre et sammendrag av attesten, gitt at bygningen er over 500 m² og ofte besøkes av allmennheten. Kravet om synlig plassering av et sammendrag av energiattesten gjelder også bygninger der mer enn 250 m² brukes av offentlige myndigheter og bygningen ofte besøkes av allmennheten og bygninger der mer enn 250 m² brukes av sentralforvaltningen. Det antas å være lite byrdefullt å synliggjøre en attest som allerede er utarbeidet.

Departementet legger til grunn at økte utgifter for staten er begrenset og at disse dekkes innenfor eksisterende budsjetter.

Departementet ber spesielt om innspill på økonomiske og administrative konsekvenser for eiere av bygninger som får nye krav til energimerking.

4.2 Energivurdering av varme- og klimaanlegg

Det vil være administrative konsekvenser for myndighetene ved gjennomføring av endring av regelverket for energivurdering av varme- og klimaanlegg. Tilsynsarbeidet knyttet til ordningen kan også kompliseres noe ved at det blir flere ulike måter å oppfylle kravet på. De administrative kostnadene kan dekkes innenfor eksisterende budsjetter.

Med den foreslåtte endringen blir det ikke lenger krav om jevnlige inspeksjoner av varme- og klimaanlegg dersom man kan dokumentere systemer og rutiner. Det trekkes det i retning av reduserte kostnader for byggeiere.

Med departementets forslag blir det plikt til energivurdering av varmeanlegg, ikke bare kjeler som i dag. Det trekkes i retning av at energivurderingen kan bli noe mer omfattende enn i dag. Prisen for dagens energivurdering av et varme- eller klimaanlegg avhenger av størrelse på anlegget, kompleksitet, hva som allerede finnes av dokumentasjon og om energivurderingen samordnes med energimerking av bygget. Enova oppgir typiske kostnader fra 5 til 10 kr/m². Denne kostnaden vil etter dagens regelverk påløpe hvert fjerde år eller oftere. Med den foreslåtte endringen kan kravet om energivurdering oppfylles på flere måter, for eksempel med et elektronisk anlegg for sentral driftskontroll som sikrer energieffektiv drift, eller med rutiner som er integrert i oppfølgingen av driften av anlegget. Det antas at flere har slike anlegg eller rutiner allerede. Enova anslår en engangskostnad på 40 kr/m² for investering i elektronisk anlegg for sentral driftskontroll.

Bygningsenergidirektiv II krever energivurdering av varmeanlegg med brenselsfyrte kjeler. Sammenlignet med dagens regler inkluderes da også varmeanlegg med kjeler

basert på biobrensel. NVE anslår at det er rundt 4 500 kjeler for biobrensel. Dette omfatter kjeler av alle størrelser og til ulike bruksområder der ikke alle vil være omfattet av ordningen for energivurdering. Hvis Enovas kostnadsanslag for dagens energivurdering legges til grunn, vil en bygning på 500 m² med varmeanlegg basert på biobrensel få en kostnad på 5 000 kr per inspeksjon. Som nevnt antas det at flere har etablerte systemer eller rutiner som vil kunne dekke kravet med de nye reglene.

Departementet legger til grunn at økte utgifter for staten er begrenset og at disse dekkes innenfor eksisterende budsjetter.

Departementet ber spesielt om innspill på økonomiske og administrative konsekvenser for eiere av bygninger som får nye krav til energivurdering.

4.3 Energikartlegging for store foretak

De administrative kostnadene for myndighetene er knyttet til utarbeidelse av lov og forskrifter og senere forvaltning av ordningen, først og fremst tilsyn. Dette er oppgaver som dekkes under eksisterende budsjetter. Departementet vil søke å utforme ordningen og tilsynet slik at det blir minst mulig byrdefullt både for virksomhetene og myndighetene.

I 2015 var det 715 foretak i Norge med 250 ansatte eller mer. Det må antas at disse også jevnt over har en omsetning høyere enn 50 millioner euro og balansesum høyere enn 43 millioner euro som er grensen for å kunne regnes som små og mellomstore bedrifter, og at de derfor må gjennomføre energikartlegging. Ser vi på gjennomsnittlig omsetning per virksomhet med mer enn 250 ansatte i ulike næringsgrupper i Norge, overstiger den jevnt over 50 millioner euro med god margin. Statistikken fanger ikke opp foretak med tilknyttede selskaper som bidrar til at energikartleggingsplikten utløses.

Alle som omfattes av kartleggingsplikten må rapportere om gjennomført kartlegging til tilsynsmyndigheten. Rapporteringen antas å være en liten byrde.

En del foretak har allerede oppfylt kartleggingsplikten gjennom frivillige ordninger. Store industrivirksomheter er gjerne sertifisert i energiledelse (35 bedrifter) og mange følger prinsippene uten å være sertifisert. Mange foretak har gjennomført miljøledelse (1050 bedrifter) og en del har gjennomført energiledelse under Enovas programmer (560 prosjekter). Energiledelse er kontinuerlige prosesser slik at plikten til å oppdatere kartleggingen hvert fjerde år ikke kan sies å være en ekstra byrde for de som har et energiledelsessystem på plass.

Departementet legger til grunn at de fleste store norske foretak har et godt grunnlag å bygge på for å oppfylle kartleggingsplikten. Det er likevel trolig at en god del foretak vil få en tilleggskostnad. Enova har gitt opptil 50% støtte ved innføring av energiledelse. Det er utfordrende å skille ut kun kartleggingselementet i prosjektkostnadene, men konsulentkostnaden kan utgjøre 30-50% av totale kostnader i prosjektet. Enova opplyser at konsulentkostnaden har variert mellom omkring 90 000 kr for foretak med lav energibruk til mer enn 400 000 kr for foretak med høy energibruk. Enova må avvikle støtteordninger som overlapper kartleggingsplikten etter energiloven.

En energikartlegging som tilfredsstillende minimumskravene i forslaget til ny bestemmelse i energiloven vil være mindre omfattende enn innføring av energiledelse som Enova har gitt støtte til. I Danmark har gjennomsnittskostnaden ved gjennomføring av energikartlegging gjennom ekstern konsulent vært 176.000 DKK ifølge evaluering av energikartleggingsordningen i 2017. I produksjonsbedrifter var den gjennomsnittlige kostnaden 205.000 DKK, mens foretak i handel og service hadde en gjennomsnittskostnad på 135.000 DKK.

Legger vi de danske erfaringstallene til grunn, og forutsetter at det er 715 foretak som må gjennomføre kartleggingen, kan vi anslå en årlig total kostnad på omtrent 40 millioner kroner for den første energikartleggingen. Det antas at kostnaden ved den første energikartleggingen er høyere enn de for oppdateringene hvert 4. år. Samtidig kan energikartleggingen avdekke lønnsomme effektiviseringstiltak. Både NVE og Enova opplyser at mange foretak etter deres erfaring enkelt kan innføre tiltak med meget lav tilbakebetalingstid og redusere kostnadene til energi betydelig.

4.4 Måling og fakturering av varme og kjøling

De administrative kostnadene for myndighetene er knyttet til utarbeidelse av lov og forskrifter og senere forvaltning av ordningen, først og fremst tilsyn. Dette er oppgaver som dekkes under eksisterende budsjetter.

Riktig måling av forbruk av energi er en forutsetning for gode energieffektiviseringsløsninger. Samtidig har måling en kostnadsside. Tekniske muligheter og kostnadseffektivitet ved innføring av måling av varme og kjøling for ulike kategorier av bygg må vurderes nærmere i tilknytning til forskriftsbestemmelsene. I direktivet er det lagt vekt på at kostnadene skal være rimelige og stå i forhold til de potensielle besparelsene.

5 Merknader til lovforslagene

Til energiloven § 1-3

I femte ledd oppheves gjeldende definisjon av tekniske anlegg, og erstattes med definisjonen av begrepet energikartlegging.

Til energiloven § 5-8

Første ledd gir departementet hjemmel til å gi forskrifter om måling og fakturering av fjernvarme og fjernkjøling. *Annet ledd* gir departementet hjemmel til å gi forskrift om måling og fakturering av energibruk i den enkelte bruksenhet i bygninger som har felles varmeanlegg for romoppvarming eller tappevann, eller felles kjøleanlegg.

Til energiloven § 8-1

Første ledd angir kravene til hva en energiattest for en bygning skal inneholde.

Bestemmelsen viderefører gjeldende § 8-1 første ledd annet punktum. I første ledd endres begrepet "energisparetiltak" til det bredere begrepet energieffektiviseringstiltak.

For å oppnå en lovteknisk forenkling strykes krysshenvisningen mellom gjeldende § 8-1 første ledd første punktum og plikten til å innhente energiattest etter §§ 8-2 til 8-4. Plikten til å innhente og legge fram energiattest ved salg, utleie eller oppføring av ny bygning plasseres i ny § 8-2 første og annet ledd. For bygninger som brukes av offentlige myndigheter fremgår plikten til å innhente og gjøre et sammendrag av innholdet i en energiattest synlig for brukere av ny § 8-3.

I *tredje ledd* presiseres det at departementet også kan gi forskrifter om bruk av energiattest i markedsføring. Dette er særlig aktuelt med tanke på forskriftsbestemmelser om bruk av energiattest i markedsføring ved salg og utleie.

I *fjerde ledd* spesifiseres det at kvalifikasjonskravene skal gjelde for den som utfører energiattestering.

I *femte ledd* oppdateres henvisningen til bestemmelsene som gjelder innhenting og plassering av energiattest. I tillegg foreslås en forskriftshjemmel for å kunne definere hvilke bygninger som anses å være ofte besøkt av allmennheten, jf. §§ 8-2 og 8-3.

Til energiloven § 8-2

Bestemmelsen viderefører gjeldende krav til innhenting og fremleggelse av energiattest ved salg, utleie og oppføring av bygning. I *første og annet ledd* videreføres gjeldende energiloven §§ 8-2 og 8-3. Det gjøres en redaksjonell endring ved at de to gjeldende paragrafene samles i én ny paragraf. Plikten til å "innhente" energiattest oppfylles gjennom prosedyren for energimerking i henhold til den ordningen som i dag er tilgjengelig hos Enova.

I *annet ledd* gjøres det en språklig justering i lovteksten knyttet til nye bygninger, sml. gjeldende § 8-3. Ved oppføring av ny bygning, eller hovedombygging av eksisterende bygning, videreføres eierens plikt til å innhente en energiattest. Dette gjelder også der bygningen oppføres eller ombygges for eierens eget bruk. Ved salg eller utleie av ny bygning (eller ombygget bygning) følger plikten til å innhente og legge fram energiattest for kjøper eller leietaker av første ledd.

I *tredje ledd* innføres det et nytt krav som gjelder bygninger som har et samlet bruksareal på mer enn 500 m² og ofte besøkes av allmennheten. I tråd med bygningsenergidirektiv II skal det i slike bygninger være et synlig plassert sammendrag av energiattest. Dette er et tilleggskrav som kun gjelder bygninger som allerede er omfattet av første og annet ledd.

Følgende bygningskategorier under energimerkeordningen vil anses for å være ofte besøkt av allmennheten: Barnehage, skolebygning, universitet/høyskole, sykehus, sykehjem, hotellbygning, idrettsbygning, kulturbygning; forretningsbygning med salg over disk og

kontorbygninger som ofte besøkes av allmennheten, som rådhus, NAV-kontorer og politihus. Listen er ikke uttømmende, og kan konkretiseres ytterligere i forskrift.

Til energiloven § 8-3

Bestemmelsen viderefører gjeldende § 8-4, men med en innskrenking av plikten knyttet til energimerking av "yrkesbygg" og en utvidelse av plikten for bygninger som brukes av offentlige myndigheter. Bestemmelsen gjelder for bygninger der et visst minsteareal brukes av offentlige myndigheter. Arealgrensen senkes på grunn av strengere krav i bygningsenergidirektiv II.

Første ledd bokstav a omfatter bygninger der et samlet bruksareal på mer enn 250 m² brukes av offentlige myndigheter og bygningen ofte besøkes av allmennheten. Eier må sørge for at disse bygningene har gyldig energiattest, og at et sammendrag av energiattesten er synlig plassert for brukere av bygningen. Bygningene er omfattet dersom mer enn 250 m² av bygningens oppvarmede bruksareal eies eller leies av offentlige myndigheter. Grensen på 250 m² gjelder ikke bygningen som sådan, men knytter seg til den del av bygningen som brukes av offentlige myndigheter.

Med offentlige myndigheter forstås ethvert organ for stat eller kommune, jf. også definisjonen i forvaltningsloven § 1. Definisjonen omfatter staten, fylkeskommunene og kommunene med underordnede etater og organer. Et tilleggsvilkår er at bygningen må være ofte besøkt av allmennheten. Eksempler på slike bygninger er rådhus, NAV-kontorer og politihus.

Første ledd bokstav b omfatter bygninger der et samlet bruksareal på mer enn 250 m² brukes av sentralforvaltningen. Eier må sørge for at disse bygningene har gyldig energiattest og et sammendrag av energiattesten synlig plassert for brukere av bygningen, uavhengig av om bygningen ofte besøkes av allmennheten. Bygninger brukt av sentralforvaltningen regnes under energimerkeordningen til å omfatte alle bygninger der over 250 m² av bygningens oppvarmede bruksareal eies eller leies av sentralforvaltningen. Sentralforvaltningen forstås her til å omfatte departementer, direktorater og tilsynsorganer.

I *annet ledd* foreslås en forskriftshjemmel for å kunne definere offentlige myndigheter og statlige organer nærmere. Etter forvaltningsloven regnes privat rettssubjekt også som forvaltningsorgan i saker hvor det treffer enkeltvedtak eller utferdiger forskrift. Slike organer forutsettes å falle utenfor plikten etter energiloven § 8-3. Også domstoler vil være omfattet av § 8-3, selv om de utfører virksomhet som ikke er omfattet av forvaltningsloven, jf. § 4.

Til energiloven § 8-4

I *første ledd* fremgår eierens plikt til energivurdering. Bestemmelsen viderefører § 8-5 om energivurdering av tekniske anlegg, med en endret ordning for energivurdering som er omtalt i punkt 3.2 ovenfor. Det foreslås en forenkling i lovteksten ved at ordet "tekniske anlegg" fjernes fra definisjonen i energiloven § 1-3 femte ledd. I forslaget til ny ordlyd

fremgår det at plikten til energivurdering knytter seg til varme- eller klimaanlegg i en bygning. Bestemmelsen gjelder som hovedregel alle bygninger med varme- og klimaanlegg over en viss effekt som vil fastsettes i forskrift. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke bygninger og anlegg som er omfattet av plikten, jf. annet ledd.

Energivurderingen skal legge grunnlag for energieffektiv drift av anlegget og kan gjennomføres på ulike måter. Dokumenterbare systemer, rutiner og jevnlige kontroller av anlegget som legger grunnlaget for energieffektiv drift, er alle former for energivurdering. I tillegg kreves en dokumentert vurdering av dimensjonering av anlegget som må oppdateres ved relevante endringer på bygningen eller anlegget.

Etter *annet ledd* fastsetter departementet nærmere bestemmelser om energivurdering av varme- og klimaanlegg i forskrift. Nærmere regler om hvilke bygninger og anlegg som omfattes skal fortsatt kunne fastsettes av departementet i forskrift.

Til energiloven § 8-5

Bestemmelsen er ny. I *første ledd* fastsettes det krav om at store foretak regelmessig skal gjennomføre en energikartlegging. En definisjon av hva som forstås med energikartlegging plasseres i § 1-3. Hva som er å anse som store foretak må konkretiseres i forskrift, i tråd med de føringene som er omtalt i punkt 3.3 ovenfor.

Annet ledd inneholder hjemmel for departementet til å gi forskrift om hvilke foretak som er omfattet av plikten og kvalifikasjonskrav til utfører av energikartleggingen. Det foreslås også en hjemmel til å gi nærmere forskrift om innholdet i, utarbeidelsen og rapportering av energikartleggingen, herunder lagring og bruk av opplysninger. Forskriften vil detaljere minimumskravene til kartleggingen, herunder krav til måling og kvalitet på data, forbedringstiltak og krav til oppbevaring av data.

Forslag til

lov om endring av energiloven og naturgassloven

I

I lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) gjøres følgende endringer:

§ 1-3 femte ledd skal lyde:

Med energikartlegging forstås en systematisk kartlegging av energibruken i et foretak med sikte på å få oversikt over mulige energieffektiviseringstiltak. Kartleggingen omfatter bygninger, industriprosesser, transport og andre aktiviteter.

Overskriften til kapittel 5 skal lyde:

Kap 5. (Fjernvarme mv.)

Ny § 5-8 skal lyde:

§ 5-8 (*Måling og fakturering*)

Departementet kan gi forskrift om måling og fakturering av fjernvarme og fjernkjøling.

Departementet kan gi forskrift om måling og fakturering av energibruk i den enkelte bruksenhet i bygninger som har felles varmeanlegg for romoppvarming eller tappevann, eller felles kjøleanlegg.

Overskriften til kapittel 8 skal lyde:

Kap.8. Energitilstand i bygninger og store foretak

§ 8-1 skal lyde:

§ 8-1. (Energiattest)

En energiattest for en bygning skal bestå av dokumentasjon av de faktiske opplysninger utregningen bygger på, et energimerke og en tiltaksliste for energieffektivisering.

Energiattesten er gyldig i 10 år.

Departementet gir forskrifter om utformingen av, innholdet i, beregningsmåter for og utstedelse av energiattesten og bruk av den i markedsføring, samt lagring av opplysninger, herunder personopplysninger.

Departementet kan gi forskrifter om kvalifikasjonskrav for den som utfører energiattestering.

Departementet kan gi forskrifter om hvilke bygninger som er unntatt fra kravet om energiattest etter § 8-2 og § 8-3, og om hvilke bygninger som anses å være ofte besøkt av allmennheten.

§ 8-2 skal lyde:

§ 8-2 (Energiattest ved salg, utleie og for nye bygninger)

Eieren av en bygning skal innhente energiattest ved salg eller utleie. Energiattesten skal legges fram for kjøper eller leietaker før avtale om salg eller utleie blir inngått.

Eieren av en bygning skal innhente energiattest ved ferdigstilling av en ny bygning. Som ny bygning regnes også hovedombygging av eksisterende bygning.

Eieren av bygninger som nevnt i første og annet ledd skal sørge for at et sammendrag av energiattesten plasseres synlig for brukere av bygningen, dersom bygningen har et samlet bruksareal på mer enn 500 m² og ofte besøkes av allmennheten.

§ 8-3 skal lyde:

§ 8-3 (Energiattest for offentlige bygninger)

Eieren av en bygning skal innhente energiattest og sørge for at et sammendrag av energiattesten plasseres synlig for brukere av bygningen, dersom mer enn 250 m² av bygningens bruksareal brukes av

- a) offentlige myndigheter og bygningen ofte besøkes av allmennheten*
- b) departementer, direktorater og tilsynsorganer (sentralforvaltningen).*

Departementet kan gi forskrift om hvilke organer eller rettssubjekter som er omfattet av første ledd.

§ 8-4 skal lyde:

§ 8-4 (Energivurdering av varme- og klimaanlegg)

Eier av varme- eller klimaanlegg i en bygning skal sørge for dokumenterbare systemer, rutiner eller jevnlig kontrollert som legger til rette for energieffektiv drift av anleggene. Eier skal sørge for at det foreligger en dokumentert vurdering av dimensjoneringen av anlegget, som skal oppdateres ved relevante endringer på bygningen eller anlegget.

Departementet kan gi forskrift om energivurdering av varme- og klimaanlegg, kvalifikasjonskrav for den som utfører energivurdering, dokumentasjonskrav og liknende, samt hvilke bygninger og anlegg som omfattes av kravene i første ledd.

§ 8-5 skal lyde:

§ 8-5 (Energikartlegging i store foretak)

Store foretak skal regelmessig gjennomføre en energikartlegging. Departementet kan gi forskrift om hva som regnes som store foretak.

Departementet kan gi forskrift om kvalifikasjonskrav for den som utfører energikartlegging, om kartleggingens innhold og utarbeidelse, rapportering, lagring og bruk av resultatene fra energikartleggingen.

II

I lov 28. juni 2002 nr. 61 om felles regler for det indre marked for naturgass (naturgassloven) gjøres følgende endring:

§ 13 første ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrift til gjennomføring og utfylling av denne loven, blant annet nærmere bestemmelser om retten til adgang til systemet, driften av systemet, krav til naturgassforetakenes virksomhet, konsesjon, regnskap, krav om oppbevaring av opplysninger, leverandørbytte, beskyttelse av forbrukere og andre kunder, *måling og fakturering*, unntak fra loven i geografisk avgrensede områder og for ny infrastruktur, behandling av tvister, saksbehandlingsfrister og utsatt iverksetting av vedtak.

III

Loven gjelder fra (...)